

IRODALOM

Dr. Révay József: Levelek a világnézetről. (A szegedi Piarista Diákszövetség „Vademecum” füzetének 4. száma.) Szeged, 1937. 62. l.

Willmann filozófiai megalapozottságú *Didaktika*-jában áttekintő képet ad a nevelés és oktatás helyes viszonyáról. Nevelésügyünk korifeusai szintén állandóan hangsúlyozzák, hogy az iskolai munka nem korlátozható csak a szellemi asszimilációra és értelmi apperpepciókra. Az ifjú lélekben szunnyadó sztatikus energiatömeg, továbbá korunknak fenyegetően alkonyodó idealizmusa egyaránt megkívánja, hogy az iskolákban a vértelen intellektualizmust a transzcendens világnézeti alapon álló egyéniségeképzés váltsa fel. A nevelőnek vissza kell térnie, illetőleg fel kell emelkednie a *paidagogos* nemesebb értelmezéséhez. Tevékenységének tehát ki kell terjeszkednie az erkölcsi szempontokra is: az akaratképzésre, a keresztény világszemlélet és nemzeti öntudat, egyszóval a jellemalakításnak sok tapintatot és körültekintést igénylő művészetére is.

Révai könyve a tanári pályának ilyen értelmű hitvallása. Atyai gonddal hajol diákjai fölé, féltő szemmel vigyazza a lelki fejlődésüket, figyelő szívvel lesi küzdelésüket a pubertás rájuk szakadó problémáival. Mint tapasztalt lelki vezető tisztán látja a fejlődő diák etikai és világnézeti kérdéseit. Tudatában van annak, hogy a fiúkon ezekben az években vesz erőt a kerubok láza, a serdülő kor nyugtalansága. Másrészt pedig meggyőződése, hogy napjainkban nagyon gyakran kell helyettesítenie a tanárnak a szülői nevelést, pótolnia a családi élet kihűlt melegét. A könyv minden fejezete arról tanúskodik, hogy Révai állandóan maga előtt látja, milyen végzettszerű szerepe van a tanárnak, milyen óriási felelősséggel tartozik a civilizációval és a magyar ifjúság holnapjával szemben.

A levelek általános alaphangja apologetikus jellegű. Sajnálatos jelensége korunknak, hogy már a gimnázisták között akadnak vallásilag szkeptikusok, akik — bár inkább csak a felnőttek majmolásából, vagy tévesen értelmezett imponálni-vágyásból, mintsem igazi lelki ferdeségből — az atheizmus vizei felé eveznek. Az igazságkeresés vándorútján ezeknek gyújt Révai világító tűzoszlopot. Bennük akarja megakadályozni a régi, jólbevált vallási és erkölcsi értékek detronizálását. A theocentrikus világnézetet alapozzák meg levelei diákságunkban a későbbi férfikor számára. A mai ifjúságot már nemcsak erkölcsi defektusoktól kell óvni, hanem hitbeli közönyösségét, ingatag meggyőződését is orvosolni kell. A szerző számol azzal, hogy napjainkban már szakadatlanul tart, sőt tombol a történelem által szentesített isteni és emberi eszmények átértékelése. A nietzschei életigenlés, a tudomány, irodalom és művészet etikamentes liberalizmusa egyaránt kivetették mohó csápjait diákságunk felé. Látja, hogy a maturált fiatalember milyen nehezen állhatja meg helyét és óvhatja meg lelki függetlenségét a hitetlenség, embertelenség megtévesztő világcirkuszában. A szerzőben lobogó pedagógiai *eros* legerősebben a politika tőgájába öltözött modern hitetlenség ellen hallatja szavát. A germán óriás túltengő nemzeti önérzete, amely a krisztusvér helyett már csak az árvavér megváltó erejében hisz, kétségtelenül imponál a lázongó ifjú temperamentumnak. Csodálattal tölti el az az impozáns fellépés, amit a gúzsbakötött némettség elnyomóival szemben mutatott és ahogyan egységesíteni tudta ifjúságát a nemzeti feltámadás gondolata körül, de felhívja a szerző az eszménykutató fiúk figyelmét az érem másik oldalára is: ez a német lélek elvesztette a metafizikai világgal való minden kapcsolatát. Lehet, hogy külsőleg még független, de egy bálvány vetíti rá az árnyékát, amely ezt írja zászlájára: Az én országom e világ-

ból való. Révai nem hagyja figyelmen kívül azt az örök igazságot, hogy mindenütt a fiatalság, az *új nemzedék* csoportosul a Jövőnek nagy és éppen ezért sorsdöntő gondolatai körül. Viszont éppen pedagógiai tapasztalatai tárják fel előtte, hogy az ilyen általános tömörülési lázban nem lehet közömbös, hogy a fiatalság barna vagy vörös inget visel-e.

Mindezen eszmék továbbplántálója a sajtó, amelyről a szerző szintén sok megszívlelendő tanácsot ad diákjainak. Meggyőző fejtegetései során döbbenünk rá, hogy mindennap olvassuk az újságokat s az újságok számon tartanak mindent, csak az újságokat nem tartja számon senki. Hazai és világtörténelmi példákkal illusztrálja, mennyire fontos lenne azt is vizsgálni: kik adják ki az újságot, mit akarnak vele; ki áll a háttérben, mi a célja, az eszközei s főképp mi a hatása. Más különben ellenőrzés nélkül játssza végig játékait közéletünknek és erkölcsi világunknak egyik legfontosabb tényezője. Generációk javára, generációk veszére, ahogy jön. Kétszeresen veszélyes lehet ez a szellemi nagyhatalom a járatlan diák életében, aki a sorok léckerítése mögött rejlő célzat egyik felét nem érti, másik felét félreérti és lassankint teljesen a lap gondolatvilágának szuggesztív hatása alá kerül.

Az ifjúkornak legkritikusabb ideje a pubertás néhány éve, amikor minden érzéke megrészegülve kavarg, amikor elég ennyi: „nem szabad“, a függetlenségét féltő ellenkezés már is makacsságban tör elő. Amikor forradalom feszül benne a szülői ház és a nevelő józan mérséklésével szemben, amikor a lázadás szelleme hevíti minden megkötöttség és törvényes korlátozás ellen. Ekkor odaállítja Révai lelki gyermekei elé a „Herrenmensch“ márványalakját, aki nem téveszti össze a szabadságot a szabadossággal, aki akkor a legszabadabb, mikor etikai fölényével és határozottságával meg tud hódolni az isteni és emberi törvények előtt.

A könyv fejtegetésein átút az ifjúsáért aggódó pedagógus lelkesedése és szinte páratlanul álló olvasottsága. A klasszikus irodalom belső, immanens erőit épűgy felhasználja bizonyítékaiban, mint a modern szellemek tanúságtételét az etikai világrendről. Megállapításai nem zürzavaros, tetszetős elméletek alkímista tégeleiből kerültek ki, hanem az örökéletű „anima Christiana“ magasabbrendű értelmezéséből. Nem kényszeríti leveleit pszichológiai schémák keretei közé, hanem spirituális értékszemléletét és sokrétű problematikáját elevenen beleszővi abba a forrón lüktető ifjú lelkiületbe, amelynek a könyv szinte élő irodalmi vetülete. S így sikerült azokat egy szellemi világrend akusztikájába beleállítani, abba a szellemkozmoszba, ahonnan a mai sivár, agyonorganizált emberiség a szebb élet ígétetét várja. Meggyőződésünk, hogy könyvének eleven hatására kevesebben lesznek ifjaink közt a téveszmék áljárói, kevesebben azok a konjunktúra-keresztények, akik a metafizikai eszményeket csupán egyéni érdekeik takarójának használják. Őszinte kívánságunk, hogy ifjúságunknak ez a lelkes barátja ne jusson Cassandra sorsára.

Visy József.

Szántó Lőrinc: A magyar nyelv és irodalom tanítása. (A Gyakorló Polgári Iskola Könyvtára XVII.) Szeged, 1937. 305. l. 8°.

Európaszerte nemzetnevelési rendszerek gyakorlati alkalmazásával kísérleteznek s anyanyelvünk pedagógiája mindamellett érthetetlen mellőzésben részesült. Hazafias nevelésünket csak egy gyöckértelen szólamkincs táplálta s e terhes retorikai hagyaték, már benső lényegénél fogva is, elleneszegült a tárgyszerű módszertani törekvéseknek.

Anyanyelvünk pedagógiáját egyetemesen összegező művek még alig láttak